

Kritikredaktør Simon Lund
Jourhavende Søren Hansen
Telefon 33 47 21 52
E-mail kritik@pol.dk

Kulturredaktør
 Anita Bay Bundegaard

**DET
 MENER
 DE
 ANDRE
 OM
 BØGER**

**ROMAN:
 HANNE MARIE SVENDSEN: RUDIMENTER AF R**

Sproget er mættet, senseligt. Vi oplever en kompliceret og sammensat person. Selv om vi kommer ganske tæt på, savner jeg at komme endnu tættere på. Den meget koncentrerede form har sine begrænsninger. Jeg havde gerne set enkeltheder i forskerens liv mere udfoldede, til glæde for rummeligheden og identifikationen
Claus Grymer i Kristeligt Dagblad

Kunsten at være langsynet

Hvad foregår der i byens jordhuler? I en tid, hvor man dyrker lige op i synet-æstetikken, retter Metropolis Festivalen et langdistance-perspektiv mod byen og dens skabninger.

KOMMENTAR

Det er altid svært at være en 2'er. Efter at Metropolis Biennalen kom godt fra start for to år siden med spredte, men skelsættende oplevelser i grænselandet mellem by og teater, melder der sig her ved afslutningen på årgang 2009 det nådesløse kritikerspørgsmål: Hvad er så den nye måde at gå til byen på? Efter en hel måneds oplevelser til fods og på cykel, gennem gadetrængsel, sanselabyrinter og multimedierum var det som om, det ikke for alvor løftede sig denne gang - indtil jeg til sidst blev smidt ud på åben mark.

Derude i byens forblæste udkant, på Refshaleøen, hvor vi sad på græsmarken og ikke kunne øjne andet end blå horisont, vindmøller og et par afsides industrihaller, viste der sig midt i ødelandet at dukke nogle små mennesker op.

Det fascinerende ved 'Wasteland' (skabt af den hollandske site-specifikke koreograf Lotte van den Berg) er, at de vedblev med at være langt væk. På helt op til 80 meter afstand kunne man ikke se

andet, end at der var en, der gik rundt med en stang, nogle andre var i færd med at grave ude til højre i horisonten osv.

Alt sammen meget lavpraktisk og hverdagstrivielt, indtil det pludselig går op for en, at stangen bruges til at banke andre i jorden med, hvis de da ikke lige skal røpules eller brutalt slæbes hen over den knoldede mark for at ende i det fælles hul. Selv mongollyren, der sidder tættest på os som et forvokset, forladt barn, er med i det arbejdende fællesskab til gensidig udryddelse. Råt og uhyggeligt kontant er det som eksistentielt udsagn med en beckettisk humor: Alle er vi på vej til at grave os selv og de andre ned i massegravene.

Slænde var det, hvordan man her i det grænseløse *terrain vague* mistede den vante orienteringssans. Langt ude rykkede tæt på. Pludselig kunne man helt klart mærke de dumpe, hamrende slag ned i et hoved, langt borte.

MED DET langdistance-skarpsyn over for menneskelig waste kastede 'Wasteland' i det hele taget et andet perspektiv over, hvad der er på spil i Metropolis 09: Festivalen retter et langdistanceblik mod, hvad der foregår i byens jordhuler. Set langt fra er det interessante ikke selve det

konkrete byrum og beboere, men snarere noget mere alment. Langsynet som perspektiv udgør en øjenåbnende modvægt til den aktuelle tendens til, at alt skal være *hands on*, tæt på og lige op i synet.

Selv om der fejlagtigt blev lokket med, at man i 'La Marea' i Blågårdsgade (hvor hele gaden blev en kulisser) kunne komme helt tæt på, hvad der foregik bag nabovens vinduer, lå forestillingens styrke i distancen, så den blev en af festivalens højdepunkter. For man kunne bevidst ikke høre, hvad personerne i de forskellige vinduestableauer sagde, og de undertekster der blev projiceret op på murene, var ret trivielle og fortabte sig i et fælles mylder af tomsgangshistorier.

Det er det stof, byen er lavet af: et ikke bare endeløst, men udsigtsløst mylder af fortabte personhistorier. Tankevækkende råt

DENNE FORM for urban dystopi var det kun Enrique Vargas, der med sin 'City Puzzle'-sanselabyrinth for alvor gik imod ved tværtom at fokusere på det nærsansede, med blide berøringer og omsorgsfuldt fællesskab. En rørende enlig svale, men i denne sammenhæng ikke den mest interessante.

Selve spillet med at være tæt på, men samtidig langt væk, brugte den amerikanske gruppe Builders Association et imponerende flot opbud af billedskærme til at illustrere, men med en alt for firkantet historie om en lille pige, der via webcam forgæves forsøger at følge sin omrejse far ude i den globale verden.

AFSTANDENS KLARSYN.

På op til 80 meters afstand kan man følge, hvordan personerne i 'Wasteland' banker hinanden ned i jorden. Det kommer rystende tæt på. Foto: Torben Huss

Så var der langt mere *low tech*-charme over Erik Polds i hans realityshow på Kultortvet, hvor vi bag en glasvæg kunne se en ridder vandre rundt, og samtidig få transmitteret, hvordan han diskuterede demokrati med de forbigående.

Samme underfundige jongleren med nærhed og distance demonstrerede helolothard ved at sende publikum enkeltvis ud på nærsansende byvandring, lige fra en tur efter grise i Brugsen til at blive guidet op til te med en fremmed i en privat lejlighed. Undervejs blev man dirigeret rundt via sms-besked på mobilen, ret enerhverende i længden med denne form for fjernstyring.

Aldeles galt i byen gik 'Ubådsballetten' som den ene af de store spektakulære udendørsere, der netop var beregnet til fjernperspektivet. Ubåde eller ej, det eneste man kunne se, var nogle ret uinteressante figurer, der rodede rundt med ild, kostumer og farvet lys på diverse skibe, pramme og flåder.

“Metropolis Festivalens finale ude i ødemarken satte det hele i perspektiv

Også selve åbningsforestillingen 'Waterfools' ude på Sortedams Søen med surrealistiske optrind og en hulens masse fyrværkeri fortabte sig i det alt for store rum og ikke mindst i forhold til de over 10.000 tilskuere, der mødte op.

Mel festivalens finale ude i ødemarken satte det hele i perspektiv. Det er en kunst at være langsynet.
 monna.dithmer@pol.dk

Metropolis sluttede 31. august efter en måned med kunst og performance i byens rum. Den skal foregå hvert andet år frem til 2017.

Lucy og Slaktus går til splatterfilmen

Der er splatterscener, komik og civilisationskritik i norske Abo Rasul's seneste roman.

BØGER

Abo Rasul: Unfun - Skandinavisk misantropi 3. Oversat fra norsk af Jeff Matthews. Lindhardt og Ringhof, 224 sider, 300 kroner. Har du Plus-kort, kan bogen købes med 20 procent rabat i Politikens Boghal.
 ♥♥♥♥♥

Det bedste ved denne roman er dens humor. Men det er også dens humor, der saboterer det misantropiske projekt, den norske konceptkunstner Matias Faldbakken under pseudonymet Abo Rasul nu har udmøntet i tre romaner. Den anden, 'Macht und Rebel', kom på dansk i 2003. Den seneste hedder 'Unfun' og er inspireret af den amerikanske antropolog Colin Turnbulls bog 'The Mountain People' fra 1972 om det afrikanske ik-folk, der på grund af ødelagte livsvilkår og sult havde mistet alle de egenskaber, vi ynder at tro er fælles menneskelige, såsom udvidet yngelpleje, omsorg for de ældre og svage og et vist fællesskab.

I 'Unfun' er fortælleren og hovedpersonen en ung kvinde, Lucy, halvt ik, destruktiv anarkist, seksuelt misbrugt og forslået af sin norske samlever med det sigende øgenavn Slaktus. Sammen har Lucy og Slaktus to 20-årige charmerende, psykopatiske, farlige og infantilt behovsorienterede sønner, der smider om sig med dollar, de selv trykker.

De to uadskillelige sønner er, hvad der er tilbage af de trillinger, Lucy fødte som 15-årig. Det foregik langt ude i de norske skove, for at børnene skulle være fri af 'systemet'. Da tre unger var alt for meget, fik hun og Slaktus en nervesvækket lægebehandling til at tage livet af den svageste. Slaktus og Lucy er for længe ikke noget par mere, men alligevel gør hun hele tiden ting for ham. Og hendes sans for ham og hans reaktionsmønstre er for udviklet og endda næsten loyal til at være sandsynligt i hendes påståede og følelsesmæssigt invaliderende ligegladhed.

SLAKTUS HAR ALTID villet være splatterfilminstruktør, men har besluttet sig for at lave avanceret splattercomputerspil i stedet. Det kræver blandt andet studier i et lighus, og selve animationerne foregår i studiet 'Rapefruit'. Til at lægge krop til en udpint parisisk immigrantevejarbejder, der går amok med en stenskræer, har han indforskrevet en afrikansk stjerneskue-

“Han er depressiv og invalid efter en bilulykke, der dræbte hans kone. Og da den skyldige var sort, er hr. Castellaneta blevet »neger-skeptiker»

spiller og til stemmen amerikanske Dan Castellaneta, der 'er' far til Homer i kultserien 'The Simpsons'.

I bogens regi - heldigvis ikke i virkeligheden - er han depressiv og invalid efter en bilulykke, der dræbte hans kone. Og da den skyldige var sort, er hr. Castellaneta blevet »neger-skeptiker». Han er derfor negativt overrasket over, at han i Norge er omgivet af så mange sorte. Herunder, i nogle kostelige scener, også af Lucys to sønner, der til hendes rædsel har arvet alle ik-generne.

De to er det sjoveste i bogen og leverer mange komiske situationer. Men de civilisationskritiske afsnit, som måske er forfatterens virkelige drivkraft, er tunge og påklidrede. Og for eksempel kategorien »voldsintellektuelle» virker som en konstruktion. Så er »partyproletariatet» bedre, men ikke særlig originalt.

Splatterscenerne, f.eks. da Lucy går amok efter endnu en af de uønskede penetrationer, hendes liv har været fuldt af, ligger et trøls sted mellem drengerøv og spekulation. Castellaneta-figuren er frækt fundet på og ikke ueffen, mens den afrikanske skuespiller har fået et skvæt for meget af den ædle, virile vilde.

SPROGET ER VELOPLAGT, originalt og nuanceret (trods stavefejl i oversættelsen og elendig korrektur), og handlingen hæn-

ger i al sin filmiske usandsynlighed sammen.

Sådan taler Lucy: »Han er ikke altid lige saglig, Slaktus, selvom han er klog. Aggressionen lægger et røgslør hen over et eller andet koncept for ham. At kalde mig nazifisse, for eksempel, er en sjusket omgang med sproget. Fisse, ja, men nazi, nej. For det første er jeg som sagt anarkist. For det andet er jeg neger. Det betød ikke en skid, når Slaktus tændte for kontakterne, så sad både bandeordene og lussingerne løst. Koncepterne sejlede. Blodet flød.»

Intelligensen, resignationen og humoren saboterer den vrede Lucy-figur psykologisk ligesom de udtryk for indsiget og omsorg, der slipper igennem hendes anarkistiske, nihilistiske, ligeglade panser. Men på den anden side: Hun er også et eksempel på, hvad vilkårene - i dette tilfælde vold - gør ved et menneske. Lucy er som individ et billede på, hvad der skete for ik-folket.

Så i virkeligheden er det - ikke overraskende - et bekymret, antropologisk-moralsk projekt, vores norske konceptkunstner har gang i, pakket ind i en masse specialeffekter fra 'sex og vold'-skuffen. At være uden humor kan man dog ikke beskyldes ham for, selv om han er nordmarie.tetzlaff@pol.dk

Besat af sprog

I sin nye roman får Hanne Marie Svendsen overvejelser om grammatik til at synge i sin skildring af en mand med et livsprojekt - at finde sprogets rod og kerne.

BØGER

Hanne Marie Svendsen: Rudimenter af R. Gyldendal, 264 sider, 299 kroner. Udkommer i dag.
 ♥♥♥♥♥

Det er en lidt spøjs, men ganske velvalgt titel, Hanne Marie Svendsen har valgt til sin nye roman, 'Rudimenter af R'. Rudiment henviser til noget udviklet, ufærdigt, indskrumpet. Meget er der da heller ikke tilbage af manden R, der ligger på sit dødsleje med tanker om det arbejde, han ikke blev færdig med, og det liv, han levede, men måske ikke levede helt nok.

R står for Rasmus Rask, den danske sprogforsker (1787-1832), der blev kendt for sit arbejde med oldisländsk sprog og sine storstilede, sammenlignende sprogstudier. I årene 1818-23 foretog han en stor rejse til Rusland, Persien og Indien, og tankemylderet i sygesengen afbrydes af kapitler om R's rejse og tid i byen Tiflis (Tbilisi) i Georgien. Under denne del af rejsen lader Hanne Marie Svendsen sin R komme ud for alskens strabadser og dramatiske oplevelser som spion for en georgisk oprører.

Det er fri fantasi, men det er skildringen af R's besættelse af at finde alle sprogs slægtskab ikke. R ønsker at finde grundsproget, alle sprogs oprindelse, og vejen går over grammatikken, sprogenes system. Det siges, at han lærte sig 55 sprog. Alle sprogregleksionerne tilfører romanen en vældig poesi - grammatik, ordenes rødder og grundbetydning skaber et kæmpe loft over de dele af R's liv, fortællingen kredser om, og i levendegørelsen af dette stof ligger romanens præstation.

R har Oehlenschlägers 'Aladdin' med i rejsebagagen. Han spiller sig tvetydigt i den begunstigede skræddersøn. Men i modsætning til Aladdin er R alt andet end naturens muntre søn, der fik alt forærende, og til sidst mener han, at Aladdin var en nar. Hans egen vej går gennem hårdt arbejde. Pengeproblemer er hans evige følgesvend.

Indimellem afbrydes hans tanker af vågekongen/dødsengen/fortælleren, der sidder som en skygge ved sengen og går i rette med hans megalomani, angst, mistro og den syge idé om, at man vil forgifte ham. Fortælleren vil have den R frem, der ikke vil indrømme, at han kunne have haft brug for andre mennesker. Kvinder. Så lidt lader hun ham opleve i den henseende, en nat på vej til Tiflis.

Hanne Marie Svendsen er ikke bleg for et godt eventyr, og på dødslejet ligger hendes ugifte R da også og tænker på kvinder og spekulerer på, om han nu så disse ord med i sin islandske læsebog: »Astud: inderlig. Kærleiki: kærlighed. Elskhugi: Unni: elsker, holder af. Mannvant: kræsen i at vælge en mand. Trúlynt: trofast, oprigtig». Vigtige ord. Men egentlig mener R, at kvinder er løgnagtige og fulde af svig. Han er en mistænksom mand, der ikke har haft det for let.

HANNE MARIE Svendsen har studeret Rasmus Rasks breve, dagbøger og afhandlinger. En lidt fyldigere note til slut om hans liv og virke, end tilfældet er, havde været en velgørende hjælp for læseren. Men nogen romanbiografi er der slet ikke tale om, snarere en fantasifuld indtrængning i et sprogligt univers.

Man mærker, at hun deler Rasks lidenskab for sproget, men som forfatter er hendes fokus et andet, han næppe har haft: Hvad kan sproget sige om virkeligheden, hvad kan det gøre ved virkeligheden?

Sproget afdækker ikke kun, det tilslører også. Der er hadsprog, der er giftpile i sætninger. Der er en nat-side i mennesket, sproget ikke vil vide af. Der er rigtigt og forkert sprog. Det hedder ikke 'bemøget', men 'snavset', belærer unge R sin far, da R er kommet på latinskole. »Du har vist været, hvor de store har skidt», svarer faderen sin 'klogvisse' søn.

Vi kommer helt ned i ordenes musik og får en demonstration af, hvordan en lyd gør ordene anderledes, selv om de i begyndelsen måske blev brugt om det samme. »Stenene rasler under fødderne, vinden rusler i grenene, kilden risler. Et a skraller, u og o brummer så hult, i'et klinger fint. Rasle, rusle, risle, en hel melodi.»

VI ER BLEVET FØRT vidt omkring i tid og sted i Hanne Marie Svendsens seneste romaner. I 'Unn fra Stjerne-stene' (2003) tog hun os med til nordboernes gamle Grønland i middelalderen. I 'Nilaus under isen' (2007) var vi på opdagelsesrejse i Antarktis, og med 'Rudimenter af R' er vi i det tidlige 1800-tals Tiflis. Sammen med Rasmus Rask, hendes R. En noget forbitret mand, der først året før sin død fik ordnede forhold med professorgage. Da var det for sent at nyde noget og kun sengehimlen tilbage at kigge op i, mens han venter på den store tomhed.

Men han fandt sin passion, sproget, og den får Hanne Marie Svendsen til fulde frem. I sit sprog.
 MAY SCHAACK
 boger@pol.dk